

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА: ОЦІНКА РІВНЯ ТА СТРАТЕГІЇ ЗМІН

©2018 КОСОЛАПОВ А. Ф.

УДК 658.5.011

Косолапов А. Ф. Управління сталим розвитком підприємства: оцінка рівня та стратегії змін

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад управління сталим розвитком підприємства, а саме: розробка економіко-математичної моделі показника оцінки рівня сталого розвитку підприємства та визначення типів стратегій управлінського впливу на внутрішню систему підприємства для досягнення бажаного рівня його сталого розвитку. Дослідження спрямоване на вирішення актуальної проблеми забезпечення менеджменту підприємства науково-практичним інструментарієм прийняття рішень щодо забезпечення його сталого розвитку. Отримані результати мають практичну цінність, оскільки дозволяють кількісно оцінити рівень сталого розвитку підприємства на основі вартісних показників та системно застосувати обґрунтовані типи стратегій. У статті розкривається сутність показника відстані до стану сталого розвитку підприємства як оціночного критерію рівня його сталого розвитку. Проаналізовано умови високого та низького рівня сталого розвитку підприємства. Запропоновано чотири типи стратегій для подолання низького рівня сталого розвитку підприємства: «інвестування у сталий розвиток», «заробляння на сталому розвитку», «економії на сталому розвитку», «жертвування заради сталого розвитку».

Ключові слова: сталий розвиток, оцінка сталого розвитку, стратегії сталого розвитку, управління сталим розвитком.

Рис.: 2. Формул.: 2. Бібл.: 16.

Косолапов Анатолій Федорович – кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри будівництва, геотехніки та геомеханіки, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (просп. Дмитра Яворницького, 19, Дніпро, 49027, Україна)

E-mail: kaf@ntu.one

УДК 658.5.011

UDC 658.5.011

Косолапов А. Ф. Управление устойчивым развитием предприятия: оценка уровня и стратегии изменений

Целью статьи является обоснование теоретических основ управления устойчивым развитием предприятия, а именно: разработка экономико-математической модели показателя оценки уровня устойчивого развития предприятия и определение типов стратегий управленческого влияния на внутреннюю систему предприятия для достижения желаемого уровня его устойчивого развития. Исследование направлено на решение актуальной проблемы обеспечения менеджмента предприятия научно-практическим инструментарием принятия решений по обеспечению устойчивого развития. Полученные результаты имеют практическую ценность, поскольку позволяют количественно оценить уровень устойчивого развития предприятия на основе стоимостных показателей и системно применить обоснованные типы стратегий. В статье раскрывается сущность показателя расстояния до состояния устойчивого развития предприятия как оценочного критерия уровня его устойчивого развития. Проанализированы условия высокого и низкого уровня устойчивого развития предприятия. Предложено четыре типа стратегий для преодоления низкого уровня устойчивого развития предприятия: «инвестирование в устойчивое развитие», «зарабатывание на устойчивом развитии», «экономию на устойчивом развитии», «жертвование ради устойчивого развития».

Ключевые слова: устойчивое развитие, оценка устойчивого развития, стратегии устойчивого развития, управление устойчивым развитием.

Рис.: 2. Формул.: 2. Библ.: 16.

Косолапов Анатолій Федорович – кандидат технических наук, доцент, доцент кафедры строительства, геотехники и геомеханики, Национальный технический университет «Днепропетровская политехника» (просп. Дмитрия Яворницького, 19, Днепр, 49027, Украина)

E-mail: kaf@ntu.one

Kosolapov A. F. The Management of Sustainable Development of Enterprise: Evaluating the Level and Strategy of Change

The article is aimed at substantiating the theoretical foundations of management of sustainable development of enterprise, i.e.: development of an economic-mathematical model of the indicator of level of sustainable development of enterprise and definition of types of strategies of managerial influence on the internal system of enterprise in order to achieve the desired level of its sustainable development. The research is aimed at solving the current problem of providing the enterprise's management with a scientific-practical instrumentarium for decision-making on sustainable development. The results obtained are of practical value, as they allow to quantify the level of sustainable development of enterprise on the basis of cost indicators and to systematically apply the substantiated types of strategies. The article discloses the essence of the indicator of distance to the status of sustainable development of enterprise as an criterion of evaluation of the level of its sustainable development. The conditions of both high and low levels of sustainable development of enterprise are analyzed. Four types of strategies are proposed to overcome the low level of sustainable development of enterprise: «investing in sustainable development», «making money by means of sustainable development», «saving on sustainable development», «sacrifice for the sake of sustainable development».

Keywords: sustainable development, evaluation of sustainable development, sustainable development strategies, management of sustainable development.

Fig.: 2. Formulae: 2. Bibl.: 16.

Kosolapov Anatoliy F. – PhD (Engineering), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Construction, Geotechnics and Geomechanics, National Technical University «Dnipro Polytechnic» (19 D. Yavornytskyi Ave., Dnipro, 49027, Ukraine)

E-mail: kaf@ntu.one

З того моменту, як Всесвітня комісія з навколишнього середовища проголосила у 1987 р. принципи сталого розвитку, тема імплементації цих принципів у різних соціально-економічних системах є актуальною та важливою. Незважаючи на модель оцінки сталого розвитку країн, яка характеризує передумови для сталого розвитку підприємств [1], попри запропоновані вченими національний титульний документ щодо формування бізнес-середовища

країни для сталого розвитку підприємств [2] і дослідження сталого розвитку регіонів [3], залишається невирішеним завдання з розробки теоретичних засад управління сталим розвитком на рівні підприємства. Наприклад, незрозуміло, яким чином можна оцінити рівень сталого розвитку підприємства, якщо не існує єдиної бази для порівняння показників економічної, екологічної та соціальної діяльності. Також невідомо, які стратегії управління сталим розвитком засто-

увати на рівні підприємства та якими будуть їх наслідки.

Управлінню сталим розвитком підприємства відводиться суттєва роль в контексті стратегічного планування, операційного менеджменту та формування нефінансової звітності [4–6]. Формування системи збору та інтерпретації інформації щодо управління сталим розвитком підприємств, особливо після оприлюднення Організацією об'єднаних націй у 2015 р. титульних цілей глобального сталого розвитку, стало розглядатися як один з важливих інструментів їх реалізації [7]. При цьому звітність зі сталого розвитку, корпоративної соціальної відповідальності розглядається як нефінансова звітність підприємства [8; 9], що позбавляє менеджмент єдиної бази у вартісному вираженні для порівняння економічної, екологічної та соціальної діяльності. Однак, на наш погляд, для цілей вимірювання сталого розвитку підприємств та країн через систему національних рахунків та звітів ці рахунки обліку повинні бути вдосконалені шляхом введення екологічних і соціальних фінансових рахунків та на їх основі має бути розроблений інструментарій оцінки рівня сталого розвитку підприємств і запропоновані стратегії управлінського впливу [10–12].

На наш погляд, в економіці сталого розвитку управління повинно ґрунтуватися на показниках фінансового характеру. У такому випадку вартісний підхід до вираження рівня сталого розвитку підприємства дозволить сформулювати зрозумілу та порівнювану інформацію для менеджерів та зовнішніх користувачів.

Особливого значення такий підхід може набути, якщо система оподаткування фінансових результатів діяльності підприємства також буде налагоджена під категорії не тільки виробничої собівартості, але й, наприклад, екологічних і соціальних витрат.

Більше того, система управління сталим розвитком підприємства повинна служити інструментом для розподілу фінансових коштів на реалізацію різних цілей [13]. Для цього у [14–16] запропоновано систему екологічного управління сталим розвитком підприємства.

Аналіз досліджень дозволив виявити необхідність розробки показника сталого розвитку підприємства, в основі якого знаходилися б вартісні показники і який би дозволяв вибудувати в подальшому стратегії управління сталим розвитком підприємства, спрямовані на регулювання доходів та витрат підприємства.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад управління сталим розвитком підприємства, а саме: розробка економіко-математичної моделі показника оцінки рівня сталого розвитку підприємства та визначення типів стратегій управлінського впливу на внутрішню систему підприємства для досягнення бажаного рівня його сталого розвитку.

Існуюча система калькулювання економічних, екологічних і соціальних витрат на основі проектно-

орієнтованого підходу не дає уявлення менеджменту підприємства про те, які управлінські дії необхідно вчинити, оскільки не дозволяє оцінити рівень сталого розвитку підприємства. Наявність показників економічних, екологічних та соціальних витрат не дає чіткого тлумачення, що є сталим розвитком підприємства та як трактувати гармонійну взаємодію його економічної, соціальної та екологічної діяльності.

Для вирішення задачі знайдення метрики для оцінки рівня сталого розвитку підприємства використовуємо вартісний підхід до вираження концепції сталого розвитку. З метою визначення сутності сталого розвитку підприємства інтерпретуємо проекцію кіл сталого розвитку Р. Пассета у координатній площині «доходи – витрати», де кожна точка кожного кола символізує проект з певними доходами та витратами від нього. Умовою сталого розвитку підприємства, як гармонійної взаємодії економічної, соціальної та екологічної діяльності, є наявність однакових обсягів витрат і доходів від реалізації пулів економічних, екологічних та соціальних проектів. Сталий розвиток підприємства – це процес реалізації економічних, соціальних та екологічних проектів, які характеризуються однаковим рівнем доходів та витрат. Стан сталого розвитку підприємства являє собою зону накладення та збігу площин кіл пулів проектів. Але більш зручною для управління є алгебраїчна інтерпретація сталого розвитку підприємства, яка дозволяє отримати показник оцінки та аналізу його рівня.

На основі визначених витрат економічних, екологічних і соціальних проектів методом проектно-орієнтованого калькулювання як показник оцінки рівня сталого розвитку підприємства запропоновано використовувати інтегральний індикатор добутку математичних відстаней між трьома точками площини, де точками служитимуть економічний, соціальний та екологічний проект, кожен з яких характеризується середнім значенням витрат і доходів проектів економічного, соціального та екологічного пулів, розрахованим методом середнього арифметичного

$$DSD = I_{ES} \cdot I_{EEN} \cdot I_{SEN}, \quad (1)$$

де DSD – інтегральний індикатор оцінки рівня сталого розвитку підприємства (*Distance to Sustainable Development*); I_{ES} – математична відстань між пулами економічних та соціальних проектів; I_{EEN} – математична відстань між пулами економічних та екологічних проектів; I_{SEN} – математична відстань між пулами соціальних та екологічних проектів.

$$I_{mn} = \sqrt{\left(\frac{\sum_{k=1}^N C_{kn}}{N} - \frac{\sum_{z=1}^Z C_{zm}}{Z} \right)^2 + \left(\frac{\sum_{k=1}^N P_{kn}}{N} - \frac{\sum_{z=1}^Z P_{zm}}{Z} \right)^2}, \quad (2)$$

де I_{mn} – математична відстань між пулами проектів m і n ; N, Z – кількість проектів пулів m і n ; C_k, C_z – витрати k -го та z -го проектів; P_k, P_z – доходи k -го та z -го проектів.

Управлінська сутність інтегрального індикатора оцінки рівня сталого розвитку (DSD) зводиться до того, що він показує в умовних одиницях відстань підприємства до стану сталого розвитку як гармонійного поєднання його економічної, екологічної та соціальної діяльності, вираженого в несенні однакових витрат і генерації однакових доходів від реалізації відповідних пулів проектів.

Чим менше діяльність підприємства відповідає принципам сталого розвитку, тобто чим більшою є різниця між середніми витратами та доходами пулів економічних, соціальних та екологічних проектів, тим більшим є значення інтегрального індикатора оцінки сталого розвитку підприємства – більшою є його відстань до стану сталого розвитку.

І навпаки, цей показник прагне до нуля, якщо підприємство наближається до стану сталого розвитку, коли пули економічних, соціальних та екологічних проектів характеризуються однаковими середніми доходами та витратами. Візуально низький та високий рівень сталого розвитку підприємства, який може бути визначений на основі індикатора DSD , наведено на *рис. 1*.

Очевидно, що в ситуації високого рівня сталого розвитку підприємства стратегією управління буде підтримка основних показників доходів та витрат пулів економічних, екологічних і соціальних проектів на існуючому рівні та постійний моніторинг інтегрального індикатора відстані до стану сталого розвитку.

Якщо рівень сталого розвитку підприємства виявиться низьким, то збільшити його можна за рахунок або збільшення/зменшення витрат, або збільшення/зменшення доходів різних пулів проектів. У зв'язку з цим пропонуємо такі загальні стратегії управлінського впливу залежно від того, який показ-

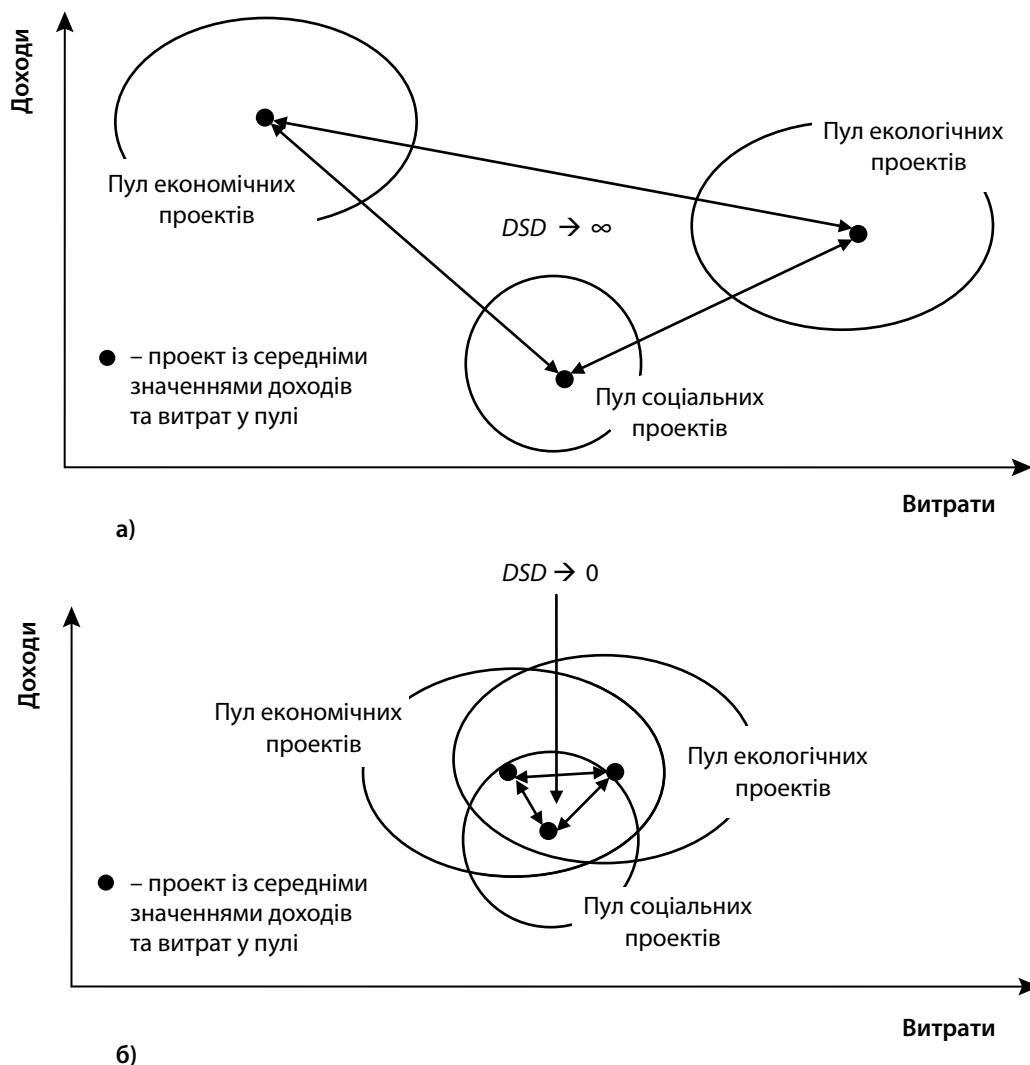

Рис. 1. Візуальне представлення а) низького та б) високого рівня сталого розвитку підприємства на основі інтегрального індикатора оцінки рівня сталого розвитку підприємства DSD

ник підлягає управлінню – доходи або витрати – та в якому напрямі – збільшення або зменшення, незалежно від того, стосовно якого пулу проектів чиняться управлінські дії (рис. 2).

Досягнення високого рівня сталого розвитку підприємства за рахунок понесення більшого обсягу витрат, зваженого на чинник інфляції, у межах стратегії інвестування у сталий розвиток свідчить про те, що підприємство, вичерпуючи ресурси, водночас збільшує їх повернення в суспільство у вигляді масштабніших або чисельніших соціальних, екологічних та економічних проектів. Навіть незважаючи на те, що при однакових обсягах витрат доходи від пулів проектів можуть бути різними, це означає, що підприємство віддає однакову перевагу та присвоює однакову цінність проектам усіх трьох напрямів, чого вимагають принципи сталого розвитку. Однак ця стратегія характеризується ризиком бути зміненою при скороченні ресурсів на стратегію переваги економічного пулу проектів над іншими для виживання підприємства.

Агресивною бізнесовою стратегією управління сталим розвитком підприємства є заробляння на сталому розвитку, коли цілями менеджменту є виведення всіх трьох пулів проектів на однаковий рівень доходів. Таку стратегію, на відміну від попередньої, неможна назвати прихильною до ідей сталого розвитку, оскільки при однакових доходах витрати пулів проектів можуть біти різними внаслідок різного розподілу ресурсів підприємства на екологію, соціум і власний бізнес. Однак ця стратегія може виявитися більш довгостроковою порівняно з попередньою через те, що відображає фактичну диверсифікацію діяльності підприємства, при якій не-

доцільно відмовлятися або скорочувати жоден пул проектів при їх рівних обсягах доходів.

Стратегія економії на сталому розвитку характеризується скороченням витрат на реалізацію проектів за рахунок внутрішньої економії та пошуку внутрішніх операційних резервів або перерозподілом ресурсів між пулами проектів таким чином, щоб в його результаті на різні пули проектів витрачався однаковий обсяг ресурсів, що наближається до ознак стратегії інвестування у сталий розвиток.

Стратегія жертвування заради сталого розвитку передбачає навмисне скорочення доходів від пулів проектів для досягнення високого рівня сталого розвитку за рахунок приведення проектів до стану генерації однакового рівня доходів, що відповідає в результаті ознакам стратегії заробляння на сталому розвитку. Однак, на наш погляд, така управлінська стратегія не є реалістичною.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження дозволили вдосконалити методику оцінки рівня сталого розвитку підприємства шляхом обґрунтування інтегрального індикатора, який показує відстань від поточного стану підприємства до його стану сталого розвитку, тобто інтегральну різницю між середніми значеннями доходів та витрат пулів економічних, екологічних і соціальних проектів підприємства.

Дістали подальшого розвитку теоретичні засади управління підприємством завдяки запропонованим типам стратегії управління сталим розвитком підприємства на основі збільшення або зменшення доходів або витрат пулів економічних, екологічних і соціальних проектів: стратегії інвестування у сталий розвиток, заробляння на сталому розвитку, економії

Рис. 2. Управлінські стратегії для забезпечення сталого розвитку підприємства при його фактичному низькому рівні

на сталому розвитку, жертвування заради сталого розвитку.

На наш погляд, у подальших дослідженнях доцільно обґрунтувати модель визначення порогового значення інтегрального показника рівня сталого розвитку підприємства, після якого його подальше зменшення призведе до появи проектів з різних пів з однаковим обсягом витрат і доходів. Необхідно дослідити ідеальне значення інтегрального індикатора для визначення абсолютної сталості розвитку підприємства. Також у подальшому планується розглянути дію подвійних стратегій управління сталим розвитком підприємства та розширити їх типи. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Veselovská L.** Factors influencing countries on their path to sustainable development: implications for organizations. *Problems and Perspectives in Management*. 2017. Vol. 15. Issue 2. P. 474-486.
- 2. Ishchenko A.** Stimulation of effective ecological and economic interactions in the process of business environment creation. *Environmental Economics*. 2017. Vol. 8. Issue 2. P. 57-66. Doi: 10.21511/ee.08(2).2017.06.
- 3. Pashkevych M., Papizh, Y.** Regional convergence and innovative management. *Економічний часопис-XXI*. 2014. № 3-4 (1). С. 74-77.
- 4. Makarenko I., Plastun A.** The role of accounting in sustainable development. *Accounting and Financial Control*. 2017. Vol. 1. Issue 2. P. 4-12. Doi: 10.21511/afc.01(2).2017.01.
- 5. Bebbington J., Russel S., Thomson I.** Accounting and sustainable development: Reflections and propositions. *Critical Perspective on Accounting*. 2017. Vol. 48. P. 21-34. Doi: 10.1016/j.cpa.2017.06.002.
- 6. Pivniak H. H. et al.** Synchro-mining: civilized solution of problems of mining regions' sustainable operation. *Scientific Bulletin of National Mining University*. 2012. No. 3. P. 3-16.
- 7. Bebbington J., Unerman J.** Achieving the United Nations Sustainable Development Goals: An enabling role for accounting research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2018. Vol. 31. Issue: 1. P. 2-24. Doi: 10.1108/AAAJ-05-2017-2929.
- 8. Makarenko I.** Public companies non-financial reporting and audit in Ukraine: challenges and prospects. *Accounting and Financial Control*. 2017. Vol. 1. Issue 1. P. 32-38. Doi: 10.21511/afc.01(1).2017.04.
- 9. Sukhonos V., Makarenko I.** Sustainability reporting in the light of corporate social responsibility development: Economic and legal issues. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Vol. 15. Issue 1-1. P. 166-174. Doi: 10.21511/ppm.15(1-1).2017.03.
- 10. Kee P., De Haan M.** Accounting for Sustainable Development / Statistics Netherlands, Division of Macro-economic Statistics and Dissemination Development and support Department. Centraal Bureau voor de Statistiek, 2004. 97 p.
- 11. Bebbington J., Larrinaga C.** Accounting and sustainable development: An exploration. *Accounting, Organizations and Society*. 2014. Vol. 39. Issue 6. P. 395-413. Doi: 10.1016/j.aos.2014.01.003.
- 12. Bebbington J., Thomson I.** Sustainable development, management and accounting: Boundary crossing. *Management Accounting Research*. 2014. Vol. 24. Issue 4. P. 277-283. Doi: 10.1016/j.mar.2013.09.002.
- 13. Adams C., Larrinaga-González C.** Engaging with organisations in pursuit of improved sustainability accounting and performance. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2017. Vol. 20. Issue 3. P. 333-355. Doi: 10.1108/09513570710748535.
- 14. Burritt R., Schaltegger S.** Sustainability accounting and reporting: fad or trend? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 2010. Vol. 23. Issue 7. P. 829-846. Doi: 10.1108/09513571011080144.
- 15. Burritt R., Hahn T., Schaltegger S.** Towards a comprehensive framework for environmental management accounting – Links between business actors and environmental management accounting tools. *Australian Accounting Review*. 2002. Vol. 12. Issue 27. P. 39-50. Doi: 10.1111/j.1835-2561.2002.tb00202.x
- 16. Пашкевич М. С., Паламарчук Т. О.** Екологізація виробництва підприємств України. *Ефективна економіка*. 2012. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1624>

REFERENCES

- Adams, C., and Larrinaga-Gonzalez, C. "Engaging with organisations in pursuit of improved sustainability accounting and performance". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 20, no. 3 (2017): 333-355. Doi: 10.1108/09513570710748535.
- Bebbington, J., and Larrinaga, C. "Accounting and sustainable development: An exploration". *Accounting, Organizations and Society*. Vol. 39, no. 6 (2014): 395-413. Doi: 10.1016/j.aos.2014.01.003.
- Bebbington, J., and Thomson, I. "Sustainable development, management and accounting: Boundary crossing". *Management Accounting Research*. Vol. 24, no. 4 (2014): 277-283. Doi: 10.1016/j.mar.2013.09.002.
- Bebbington, J., and Unerman, J. "Achieving the United Nations Sustainable Development Goals: An enabling role for accounting research". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 31, no. 1 (2018): 2-24. Doi: 10.1108/AAAJ-05-2017-2929.
- Bebbington, J., Russel, S., and Thomson, I. "Accounting and sustainable development: Reflections and propositions". *Critical Perspective on Accounting*. Vol. 48 (2017): 21-34. Doi: 10.1016/j.cpa.2017.06.002.
- Burritt, R., and Schaltegger, S. "Sustainability accounting and reporting: fad or trend?". *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Vol. 23, no. 7 (2010): 829-846. Doi: 10.1108/09513571011080144.
- Burritt, R., Hahn, T., and Schaltegger, S. "Towards a comprehensive framework for environmental management accounting – Links between business actors and environmental management accounting tools". *Australian Accounting Review*. Vol. 12, no. 27 (2002): 39-50. Doi: 10.1111/j.1835-2561.2002.tb00202.x
- Ishchenko, A. "Stimulation of effective ecological and economic interactions in the process of business environment creation". *Environmental Economics*. Vol. 8, no. 2 (2017): 57-66. Doi: 10.21511/ee.08(2).2017.06.
- Kee, P., and De, Haan M. Accounting for Sustainable Development. Centraal Bureau voor de Statistiek, 2004.

Makarenko, I., and Plastun, A. "The role of accounting in sustainable development". *Accounting and Financial Control*. Vol. 1, no. 2 (2017): 4-12.

Doi: 10.21511/afc.01(2).2017.01.

Makarenko, I. "Public companies non-financial reporting and audit in Ukraine: challenges and prospects". *Accounting and Financial Control*. Vol. 1, no. 1 (2017): 32-38.

Doi: 10.21511/afc.01(1).2017.04.

Pashkevych, M. S., and Palamarchuk, T. O. "Ekolohizatsiia vyrobnytstva pidpriemstv Ukrainy" [Ecologization of Ukrainian enterprises]. *Efektivna ekonomika*. 2012. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1624>

Pashkevych, M., and Papizh, Y. "Regional convergence and innovative management". *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 3-4(1) (2014): 74-77.

Pivniak, H. H. et al. "Synchro-mining: civilized solution of problems of mining regions' sustainable operation". *Scientific Bulletin of National Mining University*, no. 3 (2012): 3-16.

Sukhonos, V., and Makarenko, I. "Sustainability reporting in the light of corporate social responsibility development: Economic and legal issues". *Problems and Perspectives in Management*. Vol. 15, no. 1-1 (2018): 166-174.

Doi: 10.21511/ppm.15(1-1).2017.03.

Veselovska, L. "Factors influencing countries on their path to sustainable development: implications for organizations". *Problems and Perspectives in Management*. Vol. 15, no. 2 (2017): 474-486.

УДК 330.341: 658

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

©2018 **МАЗУРЕНКО О. Р.**

УДК 330.341: 658

Мазуренок О. Р. Класифікація зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на діяльність вітчизняних підприємств в умовах трансформаційних змін

Метою статті є виокремлення основних зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на виробниче підприємство та їх класифікація за напрямком результативності (позитивний чи негативний вплив) у період трансформаційних змін на підприємстві. Обґрунтовано важливість проведення класифікації чинників впливу на діяльність підприємства та величину їх подальшого впливу на прибуток підприємства. Запропоновано власну категоріальну шкалу ранжування, що пов'язана із внутрішнім середовищем підприємства.

Ключові слова: трансформаційні зміни, чинники впливу, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, підприємство, ранжування, категоріальна шкала.

Рис.: 5. **Бібл.:** 12.

Мазуренок Оксана Романівна – кандидат економічних наук, асистент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя (вул. Руська, 56, Тернопіль, 46001, Україна)

E-mail: roxana87@ukr.net

УДК 330.341: 658

Мазуренок О. Р. Класификация внешних и внутренних факторов влияния на деятельность отечественных предприятий в условиях трансформационных изменений

Целью статьи является выделение основных внешних и внутренних факторов влияния на производственное предприятие и их классификация по направлению результативности (позитивное или негативное влияние) в период трансформационных изменений на предприятии. Обоснована важность проведения классификации факторов влияния на деятельность предприятия и величину их дальнейшего влияния на прибыль предприятия. Предложена собственная категориальная шкала ранжирования, связанная с внутренней средой предприятия.

Ключевые слова: трансформационные изменения, факторы влияния, внешняя среда, внутренняя среда, предприятие, ранжирование, категориальная шкала.

Рис.: 5. **Библ.:** 12.

Мазуренок Оксана Романовна – кандидат экономических наук, ассистент кафедры бухгалтерского учета и аудита, Тернопольский национальный технический университет имени Ивана Пулюя (ул. Руська, 56, Тернополь, 46001, Украина)

E-mail: roxana87@ukr.net

UDC 330.341: 658

Mazyrenok O. R. Classifying the External and Internal Factors of Influence on the Activity of Domestic Enterprises in the Conditions of Transformational Changes

The article is aimed at allocating the main external and internal factors influencing a production enterprise and their classifying in the direction of performance (positive or negative influence) in the period of transformational changes in the enterprise. The importance of classifying the factors influencing the activity of enterprise and the value of their further influence on the enterprise's profit is substantiated. The own categorical scale of ranking connected with the internal environment of enterprise is proposed.

Keywords: transformational changes, influence factors, external environment, internal environment, enterprise, ranking, categorical scale.

Fig.: 5. **Bibl.:** 12.

Mazyrenok Oksana R. – Candidate of Sciences (Economics), Assistant of the Department of Accounting and Auditing, Ternopil Ivan Pului National Technical University (56 Ruska Str., Ternopil, 46001, Ukraine)

E-mail: roxana87@ukr.net

Стрімкий розвиток сучасних наукових рішень та глобальні зміни в навколишньому середовищі, які призводять до максимально вичерпного використання всіх видів ресурсів, змушують шукати підприємства адекватні та економічно до-

ступні шляхи подолання цих проблем. На сучасному етапі розвитку підприємства постійно стикаються із протиріччями вибору тих чи інших шляхів подальшого функціонування. Межа виживання залежить від ефективності прийняття чи відторгнення ряду наяв-